

ДИСКУСІЇ ТА ОБГОВОРЕННЯ

УДК 159.942.2:159.923.38

© О. О. Баср, Н. І. Мороз, 2019.

orcid.org/0000-0002-0651-1472

orcid.org/0000-0002-4867-398X

<https://doi.org/10.33989/2226-4078.2019.2.177362>

БАЙЄР Оксана Олександрівна

кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

МОРОЗ Наніта Ігорівна

магістр психології

ОСОБЛИВОСТІ ЗВ'ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ТА КРЕАТИВНОСТІ

Розглянуто проблему зв'язку емоційної стійкості та креативності. Проаналізовано результати відповідних вітчизняних та зарубіжних емпіричних досліджень. Визначено наявність розбіжностей у поглядах науковців на існування зв'язку емоційної стійкості та креативності, а також емоційної стійкості та креативного мислення як окремого компонента креативності. Наведено теоретичне обґрунтування цих розбіжностей, висвітлено групи підходів до розуміння зв'язку емоційної стійкості та креативності, а також обговорено вірогідність нелінійного характеру цього зв'язку.

Ключові слова: емоційна стійкість, нейротизм, особистість, індивідуально-психологічні характеристики, креативне мислення, творчість.

Постановка проблеми. Сучасне життя в Україні характеризується стрімкістю: постійні соціальні та політичні зрушення, економічні кризи та конфлікти – усе це лягає на плечі громадян як важкий тягар, провокуючи складні та конфліктні ситуації в повсякденному житті. Однією з найважливіших індивідуально-психологічних характеристик, що обумовлює здатність особи протистояти стресогенним факторам, вважається емоційна стійкість (Аболин, 1987; Китаєв-Смык, 1983). Саме вона не тільки допомагає адаптуватися до тяжких

емоційно напружених ситуацій, а й успішно протистояти негативному впливу стресових обставин, що виникають на шляху людини в особистому чи професійному житті.

Креативність, у свою чергу, є здатністю людини до пошуку нових шляхів вирішення життєвих та професійних проблем. У мінливому сьогоденні ця здатність до створення принципово нового є життєво-важливою, якщо людина бажає досягти професійних успіхів. У цій статті ми розглядаємо не тільки креативність як рису особистості, а й креативне мислення – як процес, що можливий, на нашу думку, тільки за наявності в особистості креативності як риси характеру.

Можливо припустити, що існує певний зв'язок між креативністю та її компонентами з емоційною стійкістю, адже пошук нових напрямів у вирішенні будь-яких задач потребує здатності до протистояння емоційній напрузі та стресовим факторам, що виникають у процесі досягнення результату.

Зв'язок креативного мислення з різними індивідуально-психологічними характеристиками з кожним роком стає темою все більшої дискусії, тому й кількість досліджень за цією тематикою неминуче зростає. Науковий інтерес, більшою мірою, зосереджений на зв'язку креативності та емоційного інтелекту (Kaufman & McKay, 2014; Parke, Seo, & Sherf, 2015), креативності та відкритості новому досвіду (Guastello, 2009; Werner, 2014; Karwowski & Lebeda, 2016), екстраверсії та креативності (Roy, 1996; Schuldberg, 2005). Висновки досліджень із даних тематик дають змогу стверджувати, що індивідуально-психологічні характеристики особистості мають певний зв'язок з креативністю.

Метою даної статті є теоретичний аналіз сучасних зарубіжних та вітчизняних досліджень питання зв'язку емоційної стійкості та креативності, а також емоційної стійкості та креативного мислення як компонента креативності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Креативність як здатність відмовитись від стереотипних засобів мислення вперше розглядається Д. Сімпсоном у 1922 р. (Ильин, 2009). З того часу ця тема більш-менш активно вивчається науковцями на різних етапах історичного розвитку психології. Через активне опрацювання цієї тематики сьогодні в науковому середовищі не існує спільного погляду на визначення креативності, як немає й

однозначного розуміння співвідношення різних компонентів творчого процесу – мисленнєвого та художнього, логічного та інтуїтивного, конвергентного та дивергентного. Проте ми можемо відокремити кілька найпоширених підходів до розуміння креативності, а саме:

- креативність як *загальна здатність* до творчості (Л. Виготський, W. Limont, J. Kaufman), де креативність розглядається як здатність до творчого перетворення, що проявляється в різноманітних галузях активності та характеризує особистість загалом;

- креативність як *властивість* особистості (Дж. Гілфорд, Е. Торренс), що являє собою інтегровану якість психіки, яка містить у собі ряд властивостей, що формуються під впливом оточуючого середовища;

- креативність як *здатність до створення нових, оригінальних шляхів рішення* (Ф. Баррон, Д. Богоявленська, Л. Виготський, Е. Фромм, К. Szmidt).

З моменту публікації теорії «Великої п'ятірки» велика кількість досліджень була направлена на пошук зв'язку між креативністю та особистісними рисами, які вона виокремлює. Перш за все, було виявлено позитивну кореляцію між відкритістю новому досвіду та креативною поведінкою, а також між відкритістю новому досвіду та впевненістю у власній креативності. Другий важливий висновок стосується зв'язку креативності та сумлінності – наявна негативна кореляція, особливо у художників (Tang, Werner, 2017).

Щодо інших рис «Великої п'ятірки», серед учених немає спільної думки; так, наприклад, певні дослідження вказують на наявність позитивного зв'язку між екстраверсією та креативністю (Schuldberg, 2005), інші – демонструють протилежні результати (McStae, 1987). Цікавим є той факт, що окремі дослідники навіть стверджують про наявність зв'язку між інтроверсією та креативністю у представників як творчих професій (художники, письменники), так і наукових (Ільин, 2009).

У свою чергу, емоційна стійкість як предмет для досліджень зустрічається напрочуд часто. Вивчаються усі можливі напрямки кореляції – від зв'язку емоційної стійкості з віком (Scheibe & Carstensen, 2010) до залежності емоційної стійкості

від біологічної статі (Aleem, 2005). Великої популярності в науковому світі набуває тема зв'язку емоційної стійкості та професійного спрямування особистості (Г. Дзвоник, 2016; О. Шевчишина, 2014; І. Аршава, 2007).

Виклад основного матеріалу дослідження. Питанням зв'язку емоційної стійкості з креативністю ширше за все займаються зарубіжні вчені. Аналіз індивідуально-психологічних характеристик професійних письменників та художників продемонстрував, що професіонали в таких галузях мають більшу вірогідність схильності до психічних хвороб, ніж їхні колеги з інших професійних галузей (Creativity..., 2014).

Характеризуючись невисоким рівнем емоційної стабільності, людина, професійна діяльність якої пов'язана зі світом художніх або словесних образів, ризикує отримати негативні наслідки. Постійне зіткнення з емоційною стороною буденності, яку митці трансформують у свої праці, наче «розгойдує» і без того нестабільні емоції креативної особи. Це, в свою чергу, не може не позначатись на настрої людини і легко може стати причиною до вживання психоактивних речовин.

Як зазначає Б. Лаї, нейротизм сильно впливає на здоров'я населення (Lahey, 2009). Людина, якій не притаманна достатня емоційна стійкість, схильна до негативних реакцій, демонструє зміну настроїв, гнів, тривогу та депресії (Widiger, Leary, Hoyle, 2009). Нейротизм робить людину вразливою до широкого спектру різних форм психопатології, у тому числі тривожних розладів, розладів настрою, харчової поведінки та соматичних симптомів (хвороб серця, екземи, астми та іншого) (Widiger, Oltmanns, 2017).

Нейротизм, як показано в низці досліджень, є спадковою рисою особистості (Smith, 2016). Враховуючи зв'язок психічних розладів і спадковості, можна припустити, що між низьким рівнем емоційної стабільності та психічними хворобами існує спадково обумовлений зв'язок.

А. Флаєрти знаходить неврологічне пояснення існуванню кореляції між професійною діяльністю митців та психічними хворобами (Flaherty, 2005). Мова йде про гіперактивність у лобній долі, пов'язану зі спрямуванням художньої думки; активність цієї ж ділянки мозку відповідає таким психічним розладам як шизофренія та депресія.

Розглядаючи нейротизм, неможливо не згадати основні дослідження з цієї тематики. Так, було доведено, що низькі показники за рівнем нейротизму корелюють із низькими показниками за рівнем креативності (Matthews, 1989). В іншому дослідженні, де була залучена дитяча вибірка, було доведено, що діти, які демонструють високу екстраверсію та низький нейротизм, виявляються більш креативними за інших (Leith, 1972). Мета-аналіз Дж. Файста, проведений у 1998 р., також показав, що митці, які мали низький рівень нейротизму, були менш креативними, аніж їхні високо нейротичні колеги (Abdullah, Omar, Panatik, 2016).

Проте існування негативної кореляції між емоційною стабільністю та креативністю можна поставити під сумнів. Як демонструють дослідження, проведені в США та Китаї, де вивчалися не професійні митці, а пересічні дорослі люди та молодь, жодної значущої кореляції між емоційною стабільністю та креативністю в будь-якій творчій сфері не було знайдено (Tang, Werner, 2017). Це можна пояснити все-таки різними досліджуваними групами – в першому випадку це були професійні митці, в іншому – пересічні громадяни. Навіть маючи високі показники за креативністю, не кожен стає професійним письменником – тут ми стикаємось із філософськими питаннями з приводу творчого таланту. Х. Муракамі каже: «Письменник пише тому, що не може не писати». Можливо, в гру вступають інші індивідуально-психологічні характеристики, що начебто «відокремлюють» серед загально-креативних осіб тих, хто зробить цей креатив своєю професією. Це може бути, наприклад, потреба виплеснути продукт занадто багатой уяви, бажання навчити чомусь інших або навіть акцентуація характеру за демонстративним типом.

З давніх часів тема зв'язку творчої обдарованості та психічних проблем була основою для спекуляцій. Можливо, саме схильність до більш тонкого світовідчуття, притаманна психічно хворим, і є основою для професійного пошуку себе в творчості, коли всі інші задовольняються креативністю на буденному рівні. Проте ця тема потребує подальшого ретельного вивчення, адже наразі дуже важко надати їй пояснення через нестачу емпіричних даних.

Однак інші дослідники дійшли майже протилежних результатів. Так, проводячи дослідження на особах, непов'язаних з творчими професіями, науковці виявили позитивний зв'язок між емоційною стійкістю та креативністю в математиці та інших сферах прикладних наук (Tang, Werner, 2017).

Цікавих висновків дійшли вчені з університету Нінбо (Китай) в 2017 р. Оскільки в науці досі не існує спільної думки щодо зв'язку емоційної стійкості та креативного мислення, вчені зосередили увагу на цьому зв'язку, при чому досліджували його також з позиції гендерної різниці. Досліджувані були розподілені на дві групи за показником емоційної стійкості і продемонстрували відсутність значущої різниці за показником дивергентного мислення. При цьому існував незначний зв'язок із конвергентним мисленням. Дослідники також дійшли висновку, що жінки значно випереджали чоловіків за показником креативного мислення, проте значущих зв'язків з емоційною стійкістю знайдено не було (Dong, Li, Guo, 2017).

Можливо, результати китайських учених зумовлені культурними особливостями, адже інше дослідження гендерної різниці креативного мислення, проведене на Канарських островах, не демонструє такого зв'язку (Matud, Grande & Rodriguez, 2007). При цьому важливо зазначити, що емпіричних даних наразі недостатньо, аби робити висновки, що саме культурно обумовлені розбіжності індивідуально-психологічних характеристик впливають на рівень креативності.

Досліджуючи креативність як складову особистості керівника, Т. Порошина (2007) робить висновок, що креативність пов'язана, поміж іншим, з емоційною стабільністю, що разом із сміливістю та впевненістю у собі авторкою визначаються як риси, професійно-значущі для управлінця.

Розглядаючи особистість олімпійських спортсменів, Л. Серова (2017) акцентує увагу на тому, що у так званому «спорті високих досягнень» особливо цінується креативність. При цьому дослідниця наводить дані, що при вивченні особистості спортсменів серед 62 особистісних рис були відокремлені 7 найбільш характерних, серед яких: емоційна стійкість, самоконтроль, схильність до ризику.

Аналізуючи результати досліджень особистості керівників та олімпійських спортсменів, ми бачимо, що обидва типи професійного спрямування мають певні подібності. Так, нам вбачається очевидним, що для обох типів професійної діяльності є характерною і дуже бажаною здатність до креативного мислення, оскільки такі види професійного спрямування потребують вміння знаходити нові шляхи вирішення задач, швидко орієнтуватися в мінливих умовах, тощо. Крім цього, до професійно-значущих характеристик особистості в цьому разі відносяться емоційна стабільність, впевненість, самоконтроль, сміливість та схильність до ризику – тобто риси, пов'язані між собою та бажані при роботі, сполучені із ризиком (Порошина, 2007; Серова, 2017). Тож можна припустити, що існує певний зв'язок креативності із такою про-ризикованою діяльністю.

Цікавим нам вбачається погляд І. Дерманової та М. Крилової, які у 2004 р. дійшли висновку, що на зв'язок креативності та індивідуально-психологічних характеристик впливає *вид* креативності. Так, дослідниці розрізняють креативність як психічний процес та креативність як творчий підхід до життя (Ільїн, 2009).

Розглядаючи креативність як *психічний процес*, ми можемо звернутися до визначення Е. Торренса, який наголошував, що креативність – це процес прояву підвищеної чутливості до проблем, дефіциту або дисгармонії знань, здатність породжувати незвичайні ідеї, швидко вирішувати проблемні ситуації (Остапенко, 2014). І. Дерманова та М. Крилова з'ясували, що даний вид креативності корелює з особистісними характеристиками, які відображають захисні механізми за типом уникнення проблем. Такі люди не схильні до ризику. Це в певній мірі свідчить про невротичність особистості і може пояснюватись через чутливість особистості до так званих «недосконалостей» світу. Людина бачить проблеми, неузгодженість знань і через це відчуває тривогу, невпевненість у собі та оточуючому світі.

Говорячи про креативність як про *творчий підхід до життя*, можна спиратись на визначення Т. Баришевої, яка говорить про екзистенціальну креативність та пов'язує з нею уявлення про світ як стимул до творчої активності, про себе як

суб'єкт перетворення і про творчість як цінність (Кудрявцева, 2014). І. Дерманова та М. Крилова вважають, що креативний підхід до життя співвідноситься із характеристиками зрілої особистості – тобто емоційно стійкої, відповідальної, схильної використовувати зрілі захисні механізми (наприклад, інтелектуалізацію) або не використовувати їх взагалі.

Пояснити цю розбіжність можна в термінах позитивного та негативного спрямування особистості. В широкому сенсі, нейротизм проявляється в нездатності регулювати негативні емоції, тож нейротична творча людина сприймає світ ворожим, у той час як емоційно стабільна людина, яка не підвладна тривозі, бачить можливості для змін та розвитку.

Р. Кларк та К. ДеЯнг розглядають зв'язок креативності зі специфічними аспектами нейротизму на основі його зв'язку з психопатологічними розладами і відомостей про здатність певних психопатологічних розладів підвищувати креативність (Clark, DeYoung, 2014). У фокусі дослідження опинилися креативні досягнення та аспекти нейротизму, такі як уникнення та мінливість. Результати продемонстрували, що мінливість позитивно прогнозує творчі досягнення, особливо в галузі мистецтва, на відміну від уникнення. Таким чином, можна казати про певний зв'язок між мінливістю та креативністю, який, з одного боку, є підкріпленням стереотипу про непостійність творчої особистості, а з іншого – пояснює також і можливий зв'язок креативності з психічними розладами, про який ми згадували на початку статті.

Поміж інших наукових робіт виокремлюється погляд дослідниці Л. Дикої, яка описує зв'язок емоційної стійкості та креативності через процес адаптації (Дикая, 2007). Сучасними науковцями встановлено, що процес адаптації людини до складних умов діяльності провокує формування емоційної стійкості (Апшава, 2003). При цьому, за твердженням Л. Дикої, адаптація людини до екстремальних умов діяльності є процесом творчим, що сприяє формуванню нових якостей особистості і, власне, підвищенню адаптивності, формуванню стресостійкості. Звідки можна припустити, що процес адаптації, який виражається в пошуку нових шляхів пристосування до мінливих умов, виступає як креативна діяльність і впливає на формування емоційної стійкості. Таким чином, зв'язок між креативним

мисленням та емоційною стійкістю є не взаємообумовленим, а таким, де один елемент (креативність) формує інший (емоційну стійкість).

Висновки та перспективи подальших розвідок. За результатами теоретичного дослідження можна зазначити таке:

1. У науці не існує спільної думки щодо наявності та особливостей зв'язку креативності та емоційної стійкості. Не вистачає емпіричних даних, щоб зробити остаточний висновок про зв'язок цих особистісних характеристик, або про їхню залежність від інших факторів (гендеру, культури тощо).

2. Ряд дослідників пов'язують креативне мислення з нейротизмом, тобто з нестачею емоційної стабільності. Такі творчі особистості характеризуються високим рівнем тривожності та здатністю до використання захисних механізмів за типом уникання. Дослідники навіть акцентують увагу на схильності нейротичних креативних осіб до психічних захворювань.

3. Водночас, спираючись на дослідження громадян США та Китаю, інші дослідники запевняють, що кореляція між креативністю та емоційною стабільністю відсутня.

4. Існує і третя думка – про наявність позитивної залежності між емоційною стійкістю та креативністю. Про це свідчать дослідження особистостей спортсменів та керівників, професійно-значущі характеристики яких уміщують у себе емоційну стабільність, тоді як креативність вважається здатністю, бажаною для професійного розвитку.

5. Окремо можна виділити припущення, що креативність та емоційна стійкість не є взаємообумовленими, проте знаходяться в такому зв'язку, за якого креативність як здатність людини до адаптації впливає на емоційну стійкість, формуючи і розвиваючи її.

6. Виходячи з наведеного аналізу, можна зробити висновок про існування нелінійного зв'язку між досліджуваними феноменами, проте цей висновок потребує подальшого дослідження.

Перспективою подальшої розробки даної тематики може бути емпіричне дослідження зв'язку емоційної стійкості та креативності на пострадянській території задля поглиблення емпіричних знань та розширення географічної мапи досліджень

з даної тематики; дослідження зв'язку емоційної стійкості з різними видами креативності та креативності зі схильністю до використання різних типів захисних механізмів; дослідження з чотирма групами досліджуваних для перевірки гіпотези про наявність нелінійного зв'язку між емоційною стійкістю та креативністю.

Список використаних джерел

- Аршава И. Ф. К вопросу об эмоциональной устойчивости. *Материалы Российской науч.-практ. конф. «Актуальные вопросы медицинского обеспечения безопасности полетов»*. Иркутск, 2003. С. 19–20.
- Дикая Л. Г. Адаптация: методологические основания и основные направления исследований. *Психология адаптации и социальная среда* / под ред. Л. Г. Дикой, А. Л. Журавлева. Москва : Институт психологии РАН, 2007. С. 17–42.
- Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности. СПб. : Питер, 2009. 434 с.
- Кудрявцева М. Е. Развитие творческих способностей личности в контексте подготовки специалистов по связям с общественностью. Москва : Директ-Медиа, 2014. 202 с.
- Остапенко Г. С., Остапенко Р. И. Исследование креативности в структуре когнитивного развития в гетерохронной подростковой среде. *Перспективы науки и образования*. 2014. Т. 10 (4). С. 115–126.
- Порошина Т. И. Креативность в структуре личности руководителя. *Материалы IV Всероссийского съезда Российского психологического общества*. 2007. Т. 3. С. 65.
- Серова Л. К. Спортивная психология: профессиональный отбор в спорте. Москва : Юрайт, 2017. 162 с.
- Abdullah I., Omar R., Panatik S. A. A literature review on personality, creativity and innovative behavior. *International Review of Management and Marketing*. 2016. Vol. 6 (1). P. 177–182.
- Clark R., DeYoung C. Creativity and the aspects of neuroticism. *Personality and Individual Differences*. 2014. Vol. 60. P. 54.
- Creativity and Mental Illness / Ed. J. C. Kaufman. Cambridge : Cambridge University Press, 2014. 437 p.
- Dong Y., Li W., Guo Y. The relationship of personal emotion stability and creative thinking. *China Journal of Health Psychology*. 2017. Vol. 1. URL: http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTOTAL-JKXL201701035.htm
- Flaherty A. W. Frontotemporal and dopaminergic control of idea generation and creative drive. *Journal of Comparative Neurology*. 2005. Vol. 493 (1). P. 147–153.
- Lahey B. B. Public health significance of neuroticism. *The American Psychologist*. 2009. Vol. 64 (4). P. 241–256.

- Tang L. M., Werner C. Handbook of the management of creativity and innovation: theory and practice. Singapore: World Scientific, 2017. 420 p.
- Widiger T. A., Leary M. R., Hoyle R. H. Handbook of individual differences in social behavior. New York : Guilford, 2009. P. 129–146.
- Widiger T. A., Oltmanns J. R. Neuroticism is a fundamental domain of personality with enormous public health implications. *World Psychiatry*. 2017. Vol. 16 (2) P. 144–145.

References

- Abdullah, I., Omar, R., & Panatik, S. A. (2016). A literature review on personality, creativity and innovative behavior. *International Review of Management and Marketing*, 6(1), 177-182.
- Arshava, I. F. (2003). K voprosu ob emotsionalnoi ustoichivosti [On the issue of emotional stability], *Russian scientific conference "Current issues in medical assurance of flight safety"*. Irkutsk [in Russian].
- Clark, R., & DeYoung, C. (2014). Creativity and the aspects of neuroticism. *Personality and Individual Differences*, 60, 54.
- Dikaia, L. G. (2007). Adaptatsiia: metodologicheskie osnovaniia i osnovnye napravleniia issledovaniia [Adaptation: methodological foundations and main areas of research]. In L. G. Dikaia, & A. L. Zhuravleva (Eds.), *Psikhologiia adaptatsii i sotsialnaia sreda [Psychology of adaptation and social environment]* (pp. 17-42). Moscow: Institute of psychology RAS [in Russian].
- Dong, Y., Li, W., & Guo, Y. (2017). The relationship of personal emotion stability and creative thinking. *China Journal of Health Psychology*, 1. Retrieved from http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTOTAL-JKXL201701035.htm
- Flaherty, A. W. (2005). Frontotemporal and dopaminergic control of idea generation and creative drive. *Journal of Comparative Neurology*, 493(1), 147-153.
- Ilin, E. P. (2009). *Psikhologiia tvorchestva, kreativnosti, odarennosti [Psychology of creativity]*. Sainkt-Petersburg: Piter [in Russian].
- Kaufman, J. C. (Ed.). (2014). *Creativity and Mental Illness*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kudriavtceva, M. E. (2014). *Razvitie tvorcheskikh sposobnostei lichnosti v kontekste podgotovki spetsialistov po sviaziam s obshchestvennostiu [Development of personal creativity in the context of training of public relations specialists]*. Moscow: Direct-Media [in Russian].
- Lahey, B. B. (2009). Public health significance of neuroticism. *The American Psychologist*, 64(4), 241-256.
- Ostapenko, G. S., & Ostapenko, R. I. (2014). Issledovanie kreativnosti v strukture kognitivnogo razvitiia v geterokhronnoi podrostkovoii

- srede [Study of creativity in the structure of cognitive development in a heterochronic teen environment]. *Perspektivy nauki i obrazovaniia [Perspectives on science and education]*, 10(4), 115-126 [in Russian].
- Poroshina, T. I. (2007). Kreativnost v strukture lichnosti rukovoditel'ia [Creativity in the personality structure of a manager], *IV All-Russian Congress of the Russian Psychological Society 2007*. Moscow: Kredo [in Russian].
- Serova, L. K. (2017). *Sportivnaia psikhologiya: professionalnyi otkor v sporte [Sports psychology: professional selection in sports]*. Moscow: Iurait [in Russian].
- Tang, L. M., & Werner, C. (2017). *Handbook of the management of creativity and innovation: theory and practice*. Singapore: World Scientific.
- Widiger, T. A., & Oltmanns, J. R. (2017). Neuroticism is a fundamental domain of personality with enormous public health implications. *World Psychiatry*, 16(2), 144-145.
- Widiger, T. A., Leary, M. R., & Hoyle, R. H. (2009). *Handbook of individual differences in social behavior*. New York: Guilford, 129-146.

O. Bayer, N. Moroz

FEATURES AND CHARACTERISTICS OF RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONAL STABILITY AND CREATIVITY

Based on the analysis of multiple studies, an attempt to describe the relationship between emotional stability and creativity is made. Creativity is considered as an ability to create new ways of solving problems that one may face in her or his professional field as well as personal life. A connection not only between emotional stability and creativity as a personal trait, but also between emotional stability and creative thinking, which is considered a process included into general creativity, is described. The analysis shows that there is no common point of view on the described relationship in the worldwide psychology. Some of the earliest studies say that there is a positive connection between high neuroticism scores and creativity. Some studies, conversely, demonstrate the absence of any connection between emotional stability and creativity. There also exists another opinion based on some studies showing that highly creative persons get high scores on emotional stability. In addition, there is the analysis of the relationship between emotional stability and creative thinking in different professional fields and through a prism of different cultures.

Key words: emotional stability, neuroticism, personality, personality traits, creativity, creative thinking, divergent thinking.

Надійшла до редакції 5.06.2019 р.